

Verlaten

Jos Keuning

Tinderen op confronterende vragen

‘Wat doe jij?’ Nadenkend swipen leerlingen de situatie naar links of rechts. ‘En waarom doe je dit?’ Het lijkt een beetje op Tinder, maar dan voor confronterende vragen. In werkelijkheid gaat het om SortBoard, Cito’s nieuwe prototype om te reflecteren op empathisch gedrag. “Uit onderzoek weten we dat het vermogen om empathisch te handelen kan worden ontwikkeld door te oefenen. We wilden docenten ondersteunen om dit in de klas goed aan te pakken”, vertelt Jos Keuning (OK&I, teamhoofd Onderwijskundig onderzoek).

Het is het centrale dilemma van SortBoard: ‘Kies je in deze situatie voor jezelf?’ of ‘Pas je je gedrag aan en kies je voor de ander?’. De app is bedoeld voor 10- tot 14-jarigen en legt leerlingen steeds een sociaal dilemma voor. “In de app presenteren we bewust lastige situaties, waar je even over moet nadenken. Want wat als je bijvoorbeeld bij je oma op bezoek wilt. Doe je dat in deze tijd eigenlijk wel, en hoe dan? Eigenlijk vraagt Sortboard van leerlingen of ze zich kunnen

verplaatsen in de gevoelens, ideeën en het gedrag van anderen”, legt Jos uit. Zo biedt Sortboard voer voor discussie, zelfs met de hele klas. In 2019 ontwikkelde Cito de eerste versie van het prototype. Jos: “Gewoon nog op papier, maar het schuiven met stellingen was al wel de essentie. Die eerste pen-en-papierversie hebben we gelijk getest. Daarop kwamen nogal wat heikele punten naar boven. Zo bleek het een wereld van verschil te maken of een stelling positief of negatief was geformuleerd.”

Empathisch vermogen meten

De hobbels leken zo groot dat het idee bijna in de prullenbak verdween. Maar begin 2020 volgde een nieuwe stap en kwam het project toch weer op de agenda. “We wilden echt graag een onderwijskundig instrument ontwikkelen voor het in beeld brengen van je vermogen om empathisch te handelen. Dat is zo’n belangrijke vaardigheid in de maatschappij van vandaag. Bovendien hadden we een beproefde methode gebruikt, die wel zou moeten werken. We wisten alleen nog niet precies hoe. We hebben het project daarom opnieuw opgepakt, een onderzoeksplan gemaakt, en de boel omgevormd naar een digitale app. Dat gaf meteen een ander gevoel. Op basis van onze eerdere bevindingen kwamen er bovendien nieuwe stellingen.”

Het verliep dus eigenlijk voortvarend aan het begin van 2020. Jos: “Alleen veranderde toen de wereld. Door corona kwamen bepaalde stellingen in een ander daglicht te staan. Een vraag over opstaan in een drukke bus kreeg bijvoorbeeld een hele andere lading.”

Rekening houden met elkaar

Aan de andere kant zorgde corona wel voor momentum. “We zaten ineens in een samenleving waarin - misschien nog wel meer dan eerst - een beroep wordt gedaan op je vermogen om empathisch te handelen. Waarin het misschien nog belangrijker is om rekening te houden met elkaar. Het was nú tijd om SortBoard te delen met scholen.”

En dus maakten de ontwikkelaars van Cito opnieuw een slag. Jos: “We hebben actuele stellingen toegevoegd over het dragen van een mondkapje, over afstand houden, over thuiswerken en thuisonderwijs. Allemaal situaties waarin je empathisch vermogen op de proef wordt gesteld. Mooie handvatten dus om met elkaar over in gesprek te gaan.”

Demo is beschikbaar

In juni 2020 plaatsten de ontwikkelaars van OK&I een demo van het vernieuwde prototype van SortBoard op cito.nl. “Scholen konden zo direct met actuele

stellingen aan de slag. Die timing vonden we belangrijker dan een 100% uitgewerkt product. Want inhoudelijk is SortBoard een ongelooflijk complex prototype, en eigenlijk zijn we er nog niet helemaal.”

Daarom is het verder testen en finetunen van die inhoudelijke aspecten erg belangrijk. Jos noemt wat aandachtsgebieden: “Er hangen nu 15 situaties in SortBoard. Dat is een mooi begin, maar te weinig om echt te kunnen zeggen wat je nu doet in bepaalde situaties. Denk bijvoorbeeld aan situaties waarin ruimte en middelen schaars zijn. Of situaties waarin je in competitie bent met anderen. Verder willen we nog veel meer inzicht krijgen in wat er tijdens het gebruik van de app gebeurt in het hoofd van leerlingen. Welke overwegingen liggen nu precies ten grondslag aan de keuzes die gemaakt worden? Normaal doen we dit onderzoek live in de klas, bijvoorbeeld via hardop-denksessies met leerlingen, maar nu doen we dat via een omweg online. We moeten nog best wat zaken uitzoeken, voordat we de volgende versie kunnen opleveren. Maar dat gebeurt gegarandeerd in 2021.” ■